

ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

ΑΙΝΕΙΑΔΑ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ◊ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ◊ ΣΧΟΛΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΗΣ

1η ἀνατύπωση

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2019

ΠΡΩΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Τὸν ἄντρα καὶ τὶς μάχες τοῦ ὕμνω, τὸν πρόσφυγα ποῦ πρῶτος ἀπ' τὴν Τροία
στὴν Ἰταλία, σὲ γιὰ τὸ λαβινικό, ὀρμίστηκε μὲ θέλημα τῆς Μοίρας.
Σκληρὲς τῶν ἐπουράνιων βουλές, μνησίκακη καὶ ἀγριεμένη Ἡρα
τὸν παιδεψαν σὲ πόντο καὶ στεριά καὶ ἦταν πολλὰ τὰ πάθη τοῦ πολέμου
μέχρι νὰ χτίσει πόλη καὶ θεοὺς δικούς του μὲς στὸ Λάτιο νὰ στήσει.
Ἐδῶ οἱ Λατῖνοι ἔλαβαν ἀρχή, ἡ Ἄλβα Λόγγα, οἱ πρῶτοι μας πατέρες,
ἐδῶ τῆς Ρώμης ὡς τὸν οὐρανὸ ἀρχίνισαν τὰ κάστρα νὰ ψηλώνουν.
Σ' ἐσένα, Μούσα, στρέφομαι, καὶ πὲς ποιὸς δαίμονας μ' ἐκείνον ὀργισμένους,
ποιὸ τὸ παράπονο τῆς ἄνασσας θεᾶς καὶ ἔριξε ἄντρα ποῦ εἶχε μέγα σέβας
σὲ τέτοια περιπέτεια; Γιατί τὸν ἔσπρωξε σὲ δῖνη τόσων μάχθων;
Πνεῦμα θεοῦ, οὐράνια ψυχὴ, καὶ νὰ χωρεῖ ἐντός της τέτοιος χόλος;

10

*

Πανάρχαια πόλη, κτῆμα ἀπὸ παλιὰ ἀποίκων ἀπ' τὴν Τύρο, ἡ Καρχηδὼνα
τῆς Ἰταλίας στέκει ἀντικριστὴ, μακριὰ ἀπὸ τοῦ Τίβερη τὸ στόμα,
πόλη μὲ πλοῦτο καὶ ὅλα τ' ἀγαθὰ, τραχύτατη στὰ ἔργα τοῦ πολέμου.
Τὴ λάτρευε ἡ Ἡρα, καθὼς λέν, ὅσο κανένα τόπο, καὶ τὴ Σάμο
δεύτερη τὴ λογάριάζε. Ἐδῶ τὰ ὄπλα καὶ τὸ ἄρμα της ἐδρεύουν,
αὐτὴν ἀφέντρα θέλει τῶν ἔθνων, ἂν ἔτσι βουληθεῖ τὸ Πεπρωμένο,
καὶ ἦταν αὐτὸ τὸ σχέδιο τῆς θεᾶς, τέτοιαν ἐλπίδα ἔτρεφε ἀπὸ πάντα.
Ὡστόσο τὸ εἶχε ἀκούσει ἡ θεὰ πὼς θὰ φανεῖ γενιὰ ἀντρῶν μιὰ μέρα
ἀπὸ τρωάδα φύτρα, τὸ ψηλὸ τῆς Καρχηδῶνας κάστρο νὰ γκρεμίσει·
ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα κραταιό, ἀγέρωχο στὸν πόλεμο ἓνα ἔθνος
θὰ ῥθεῖ γιὰ τῆς Λιβύης τὸ χαμό· ἔτσι νὰ γίνεῖ θέλησαν οἱ Μοῖρες.
Τέτοια φοβόταν καὶ στὸ μεταξὺ τοῦ Κρόνου ἡ θυγατέρα δὲν ξεχνοῦσε
τὸν πόλεμο στὴν Τροία, χρόνους πρὶν, ὅπου νοιαζόταν τὸ καλὸ τῆς Ἄργος.
Ὁ λόγος ποῦ ὀργίστηκε βαριά, τῆς προσβολῆς ἡ ἀγριεμένη πίκρα,
δὲ φεῦγαν ἀπ' τὸ νοῦ της καὶ βαθιὰ ἀπωθημένα ἀκόμα τὴν πονοῦσαν
τοῦ Πάρη ἡ κρίση, ἄδικη γι' αὐτὴν, μιὰ καταφρόνια γιὰ τὴν ὁμορφιά της,
τῶν Τρώων ἡ κατάρατη γενιὰ καὶ ἡ ἀρπαγῆ-τιμὴ στὸ Γανυμήδη.

20

Φωτιά μές στην ψυχή της όλα αυτά, κι ἔτσι μακριά ἀπ' τὸ Λάτιο κρατοῦσε
 30 τοὺς Τρῶες ποὺ γιὰ χρόνους στὴ σειρὰ παράδερναν, ἀθύρματα τῆς μοίρας,
 καὶ πλάνητες χωρὶς σταματημὸ ἐγύρναγαν στῆς θάλασσας τοὺς δρόμους,
 ὅσοι γλιπῶσαν ἀπ' τοὺς Δαναοὺς, ἀπομεινάρια τοῦ ἄσπλαχνου Ἀχιλλέα.
 Πόνο καὶ μόχθο ἤθελε βαρὺ γιὰ νὰ χτιστεῖ τὸ ἔθνος τῶν Ρωμαίων!

*

Μακριά ἀπ' τῆς Σικελίας τὸ γιαιλό, ἀλέγροι ξεδιπλῶναν τὰ πανιά τους,
 στὸ πέλαγο ξανοίχτηκαν, ἀφρὸς ἀνάβραζε στὶς χάλκινές τους πλώρες,
 ὅταν ἦ Ἡρα, πάντα ζωντανὸ φυλάγοντας τὸ τραῦμα στὴν καρδιά της,
 ἀρχίνισε: «Τῶν Τεύκρων ὁ ταγὸς πῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἴταλία!
 Νικήθηκα λοιπόν; Τὰ παρατῶ; Ἀδυνατῶ νὰ τοῦ σταθῶ ἐμπόδιο;
 Ἔτσι, θαρρῶ, θὰ λείει τὸ γραφτό... πλὴν κάποτε τὸ μπόρεσε ἡ Παλλάδα,
 40 πυρπόλησε τ' ἀργεΐτικα σκαριά καὶ τοὺς σκυλόπνιξε ὅλους μές στὸ κύμα
 κι ἄς ἔφταιγε μονάχα ἓνας τρελός, ὁ Αἴαντας, ὁ γιὸς τοῦ Ὀϊλέα.
 Ἀπὸ τὰ νέφη ἀμόλησε αὐτὴ τοῦ Δία τὸ σφοδρὸ ἀστροπελέκι,
 σήκωσε κύμα καὶ ἀνεμική, σκόρπισε τσακισμένα τὰ καράβια,
 κι ἐκεῖνον καθὼς ξέριναγε φωτιά ἀπὸ ἕνα τρύπιο πέρα ὡς πέρα στέρνο
 μὲ σίφουνα τὸν ἄρπαξε γερὰ καὶ σούβλισε στὸ βράχο τὸ κορμί του.
 Καὶ ἰδοὺ ἐγώ, ἡ ἄνασσα θεά, ἐγώ ἡ ὑπερήφανη τοῦ Δία
 γυναίκα κι ἀδελφή, νὰ πολεμῶ μ' αὐτὴ τὴ φύτρα τόσα χρόνια τώρα...
 Ποιὸς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, τάχα ποιὸς τὴν Ἡρα σὰ θεά θὰ προσκυνήσει
 καὶ ποιὸς θνητὸς θὰ ῥθει γονυπετῆς θυσία νὰ προσφέρει στοὺς βωμούς μου;».

*

Τέτοια στὸ κορωμένο της μυαλὸ γυρόφερνε· πῆγε στὴν Αἰολία,
 50 τὴ μάνα τῆς ἀντάρας, τῶν νεφῶν, μὲ μανιακοὺς ἀνέμους γκαστρομένη.
 Ἐδῶ στὸ κοίλωμα θεόρατης σπηλιᾶς ὁ Αἴολος, ἀνέμων βασιλέας,
 ἀνέμους παλαιστὲς καὶ συριγμούς τῆς θύελλας κρατεῖ καὶ διαφεντεύει,
 μὲ φρένο, μὲ φραγμὸ, μὲ φυλακὴ κολάζοντας, ἀφέντης, τὴν ὁρμὴ τους.
 Ἀντάρτες ποὺ δὲ στέργουν τὸ φραγμὸ, μὲ δυνατὴ ὀλόγυρα μουρμούρα
 φρενιάζουν στὴν κλεισοῦρα τοῦ βουνοῦ. Σὲ ψήλωμα ἐκεῖνος θρονιασμένος
 σκῆπτρο κρατεῖ, μετριάζει τὸ θυμὸ, τὸ ἀνεμικὸ τους φρόνημα γλυκαίνει.
 Δίχως ἀφέντη, θάλασσες, στεριές καὶ τ' οὐρανοῦ θ' ἀνάρπαζαν τὸ κοῖλο
 κι ἀνάκατα μὲ μανιακὴ ὀρμὴ θὰ σάρωναν τὰ πάντα στοὺς αἰθέρες.

Τέτοιο κακὸ φοβόταν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἄναξ τῶν θεῶν καὶ παντοκράτωρ
 τοὺς ἔριξε σὲ σπήλαια σκοτεινά, ψηλὸ βουνὸ ἐσώρευσε ἀπὸ πάνω,
 καὶ ὄρισε μὲ συμφωνητικὸ ἀφέντη νὰ τραβάει τὰ χαλινάρια
 ἢ νὰ τ' ἀφήνει μπόσικα ἂν τυχὸν τέτοια ἐντολὴ ἐτύχαινε νὰ λάβει.
 Σ' αὐτὸν προσπέφτοντας ἰκέτις ἢ θεὰ τοῦ ἔλεγε τὰ παρακάτω λόγια:

*

«Σ' ἐσένα ἦρθα, Αἴολε, γιὰτὶ ὁ πλάστης τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων
 σὲ ὄρισε τοῦ πόντου τὰ νερὰ νὰ γαλιηνεύεις καὶ ν' ἀνεμοδέρνεις.
 Στὰ τυρρηγὰ νερὰ καταμεσῆς μιὰ φύτρα ποὺ ἐχθρεύομαι ἀρμενίζει.
 Ἡ νικημένη Τροία κουβαλᾷ θεοὺς καὶ βιός, τὰ πάει στὴν Ἰταλία.
 Ξεσήκωσε σφοδρὴ ἀνεμικὴ, θάψε βαθιὰ στὸν πόντο τὰ καράβια,
 ριζ' τοὺς μέσα σὲ κλύδωνα, σπορὰ στὰ κύματα νὰ γίνουν τὰ κορμιά τους.
 Ἔχω κορίτσια, ἔξοχα κορμιά, ὀρίζω δεκατέσσερις νεράιδες,
 κι ἀνάμεσά τους μιὰ ξεχωριστή, πρώτη σὲ ὀμορφιά, τὴ Δηρόπεια.
 Δικιά σου θὰ τὴν κάνω, μὲ δεσμὸ γαμήλιο ἐγὼ θὰ τὴ στεριώσω,
 συντρόφισσά σου νὰ ἴναι μιὰ ζωὴ, τέκνα πολλὰ, ὠραῖα νὰ σοῦ δώσει.
 Ἐκδούλευσε μεγάλη σοῦ ζητῶ, κι ἀνάλογη θὰ εἶναι ἡ πληρωμὴ σου».
 Ἡ ἀπόκριση τοῦ Αἴολου: «Ἐσὺ μὲ σκέψη ὠριμὴ στοχάζεσαι τί θέλεις,
 γιὰ μένα τὸ καθῆκον ἱερό, βασιλίσσα, τὴν ἐντολὴ νὰ λάβω.
 Μέγα μικρὸ τὸ κράτος μου, ἐσὺ μοῦ τό ἴδωσες, ἐσὺ ὁ σύνδεσμός μου
 μὲ τοῦ Διὸς τὴν ὑψίστη ἀρχή· δειπνῶ μὲ τοὺς θεοὺς, δικὴ σου χάρη,
 δικὴ σου παραχώρηση ποὺ ἐγὼ νέφη καὶ καταιγίδες διαφεντεύω».

*

Τὴν κούφια μάζα ἔκρουσε μετὰ, ἀνάστροφα γυρνώντας τὸ κοντάρι,
 καὶ τρύπησε τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ. Ἄπ' τ' ἀνοιγμα ποὺ δόθηκε ὀρμηξῆσαν
 σὲ φάλαγγα οἱ ἄνεμοι — χαμός, τὴν οἰκουμένη σάρωσαν μπουρίνια.
 Ξεχύνονται Σιρόκος καὶ Νοτιάς κι ἡ ἀφρικιὰνα Ὀστρια ποὺ φέρνει
 ἀπανωτὲς φουρτούνες· τὰ νερὰ στὰ τρίςβαθα τοῦ πόντου ἀναταράζουν,
 σηκώνουν σάλο, κύματα βουνὰ κυλᾶνε στίς ἀκτὲς καὶ τ' ἀκρογιαλῖα.
 Σηκώνεται εὐθὺς ἀνδρῶν κραυγὴ, καὶ τρίζουν δυνατὰ τὰ παλαμάρια,
 χάνονται φῶς τῆς μέρας κι οὐρανός, νέφη πυκνὰ τ' ἀρπάζουν ἀπ' τὰ μάτια
 τῶν Τεύκρων, ὀρατότητα καμιά, ζόφος τῆς νύχτας ἐπὶ τῶν ὑδάτων
 βροντοῦν οἱ πόλοι, λάμψη ἀπανωτὴ τῆς ἀστραπῆς, οἱ αἰθέρες ἀναμμένοι,

ὅλα μαζί θανάτου ἀπειλή, καὶ τῶν ἀντρῶν τὰ μάτια βλέπουν χάρο.
 "Ὅρα κακιά ψυχρὴ τοῦ πανικοῦ — ἓνα κορμὶ παράλυτο ὁ Αἰνείας,
 μὲ στεναγμὸ στὰ στήθια του βαρὺ καὶ ὑψώνοντας στοὺς οὐρανοὺς τὰ χέρια
 «Μακάριοι ἔσεῖς, χίλιες φορές μακαριστὸ τὸ ριζικὸ σας», εἶπε,
 αἴσοι ἀξιώθήκατε νεκροὶ νὰ πέσετε στὰ ὄχυρά τῆς Τροίας,
 ἐκεῖ μπροστὰ στὰ μάτια τῶν γονιῶν. Λιοντάρι ἐστὶ τῶν Δαναῶν, Τυδείδη,
 τάχα γιατί δὲν μπόρεσα κι ἐγὼ στὸν κάμπο τῆς Τρωάδας νὰ πλαγιάσω,
 νὰ παραδώσω πνεῦμα καὶ ψυχὴ ἀπ' τὸ δικό σου χέρι χλασμένως,
 ἐκεῖ πού ὁ λάβρος "Ἐκτωρ καταγῆς γκρεμίστηκε ἀπὸ τὸν Αἰακίδα,
 100 πού ἔπεσε ὁ μέγας Σαρπηδῶν, πού ὁ Σιμόης στὴ νεροσυρμῆ του
 ἀνδρῶν περιδινεῖ τόσα κορμιά ἀνάκατα μὲ κράνη καὶ σκουτάρια!»

*

Τέτοια καθὼς ἐκαυνοῦσε, ριπὴ μὲ συριγμὸ ἀπ' τοῦ Βοριᾶ τὸ μέρος
 πέφτει ἀπάνω σ' ἄρμενα, ψηλὸ σηκώνει κύμα ἴσαμε τ' ἀστέρια.
 Ἡ πλώρη στρέφει, σπᾶνε τὰ κουπιὰ, δίνει πλευρὸ στὸ κύμα τὸ καράβι,
 μάζα νεροῦ, ὀλόκληρο βουνό, πέφτει καὶ σκάει πάνω στὴν κουβέρτα.
 Ἄλλοι ψηλὰ στὸ κύμα κρεμαστοί, στοὺς ἄλλους ὅπου ἔχασκεν ὁ πόντος
 τὴν ξέρα φανερώνει στὸ βυθό. Κοιλάζει λυσσασμένη κάτω ἡ ἄμμος.
 Τρία καράβια ἀρπάζει ὁ Νοτιάς, τὰ ρίχνει ἀπάνω στὰ κρυμμένα βράχια
 (Βωμοὺς τὰ ὀνοματίσαν οἱ Ἴταλοὶ αὐτὰ πού μεσοπέλαγα ριζώνουν
 110 κι ἡ ράχη τους ἀπλώνεται φαρδιά ἀπάνω ἀπ' τὰ νερά), καὶ ἄλλα τρία
 τὰ σπρώχνει ὁ Σιρόκος στὰ ρηχὰ (γιὰ λύπησιν ἢ ἄθλια θεωρία τους)
 καὶ ρημαγμένα σ' ἄβαθο νερὸ τὰ ζώνει μὲ τῆς ἄμμου τὸ ζωνάρι.
 "Ἐνα μὲ τὸν Ὀρόντη τὸν πιστό, καὶ πλήρωμα ἀπ' τὰ μέρη τῆς Λυκίας,
 κύμα, ὀλόρθος γίγαντας, μπροστὰ στὰ μάτια του κατὰπρυμα τὸ κρούει:
 ὁ καπετάνιος σάλταρε ψηλὰ κι ἀπίστομα βυθίστηκε στὸ κύμα.
 Τρὶς ἔστρεψε ἐπιτόπου τὸ σκαρὶ ὁ κλύδωνας καὶ ὅπως γύρω γύρω
 τὸ σβούριζε, ρουφήχτρα ἀρπαχτικὴ τὸ τράβηξε στὰ ἄπατα τοῦ πόντου.
 Ἀπέραντη θαλασσινὴ ἀπλωσιὰ κι ἀπάνω τῆς ἀριά ἀριά σπαρμένα
 κορμιά πού κολυμποῦν ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὅπλα, μαδέρια, τρωικὸ λογάρι.
 120 Τοῦ Ἰλιονέα τὸ γερὸ σκαρὶ, τοῦ ἥρωικοῦ Ἀχάτη τὸ καράβι,
 τὸ ἄλλο μὲ τὸν Ἄβαντα κι αὐτὸ πού εἶχε ἀπάνω του τὸ γέροντα Ἀλήτη,
 τὰ νίκησε ὁ καιρός. Οἱ πλαινοὶ λασκάρησαν ἀρμολὶ μέσα στίς πόστες,
 μ' ἄζουσε τὸν ἐχθρό τους, τὸ νερό, κι ὅπου ραγισματιὰ ἔχουσε ζόρι.